

Skuggutredningens yttrande över betänkandet En socioonomutbildning i tiden (2024:27)

Allmänna synpunkter

Att inrätta en specialistutbildning efter socioonomexamen anser vi vara den avgörande strukturella utmaningen för socioonomfältet för att åstadkomma det paradigmskifte inom socialtjänstens område som den nya socialtjänstlagen tar sikte på. Frågan om specialistutbildning är därför fokus för Skuggutredningens föreliggande remissyttrande.

Skuggutredningen för socioonomers vidareutbildningar utgörs av företrädare för utbildning respektive forskning inom socialt arbete samt för socialchefer och de fackliga organisationerna.

I slutbetänkandet från *Utredningen om en översyn av socioonomexamen* (SOU 2025:27) konstateras att socioonomers arbete alltid handlat om att möta samhällsutmaningar och att hantera sociala problem. Vilka dessa utmaningar är har dock förändrats över tid, och det innebär att socioonomers grundutbildning alltid kommer att behöva utvecklas i takt med samhällets förändring.

Socioonomutbildningen är en generalistutbildning som ger en bred grundkompetens och den finns idag vid 19 lärosäten. Det är generellt en attraktiv utbildning med ett högt söktryck. Arbetsmarknadsutsikterna för de som genomgår utbildningen är också fortsatt goda och socioonomer återfinns inom en mängd olika yrken. Inte minst inom ramen för det samarbete som bedrivs av Förbundet för Sveriges socioonomutbildningar (FSSOC) pågår ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att stärka utbildningen.

Vi i Skuggutredningen menar att det alltid kommer att vara ett problem att få utrymme att behandla alla de delar som är potentiellt relevanta för yrkesverksamma socioonomer i en grundläggande generalistutbildning för socioonomer och menar därför att det inte är särskilt meningsfullt att detaljstyra examensbeskrivningen. Vår slutsats är istället att det måste finnas möjligheter till akademisk fördjupning och specialisering. Detta sker med fördel efter grundutbildningen.

Förslag till regeringen: Utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå

Vi organisationer som står bakom skuggutredningen *tillstyrker* förslaget att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå.

2024 presenterade vi ett förslag på en utbildningsreform som tar sikte på att skapa en sammanhållen struktur för socionomers vidareutbildningar. Förslaget innebär att specialistutbildning med yrkesexamen på avancerad nivå med minst 60 högskolepoäng (ett års heltidsstudier) ska införas inom socionomfältet på bred front de närmaste årtiondena. I likhet med bl.a. sjuksköterskorna behövs en akademisk specialisering inom flera områden inom socionomfältet. Hälso- och sjukvårdskuratorerna har nyligen erhållit en sådan specialistutbildning. Vi tänker oss minst ett tiotal specialistutbildningar för t.ex. barn och familj, unga, våld i nära relationer, missbruk, äldre, familjerätt och förebyggande socialt arbete. En målsättning att minst hälften av alla socionomer genomgår en fördjupande specialistutbildning efter socionomutbildning och åtminstone något års relevant arbetslivserfarenhet. Specialistutbildningarna förväntas varva teoretiska fördjupningar med yrkespraktiska färdigheter inom respektive fokus.

För att möjliggöra detta föreslås en sammanhållen reform där yrkesstrukturen inom socionomfältet inför specialisttjänster som fordrar akademisk vidareutbildning. Kvalificerade arbetsuppgifter tydliggörs i befattningsbeskrivningar och karriärtjänster införs på bred front. På så vis knyts efterfrågan av akademiska vidareutbildningar för socionomer ihop med en översyn av tjänstestrukturen inom socialt arbete. Detta har varit den svaga länken i nuvarande ordning.

Skuggutredningen förordar krav på relevant arbetslivserfarenhet på minst ett år som behörighetskrav för dessa specialistutbildningar. Vi ser det som naturligt att tämligen nyexaminerade socionomer skaffar sig egna yrkeserfarenheter som kan ligga till grund för deras vidare yrkesval. Detta stärker undervisningen på specialistnivå som kan utgå från studenternas relevanta erfarenheter.

Vi ser att införande av specialistutbildningar på bred front inom socionomfältet knyter professionens akademiska och yrkespraktiska inslag närmare varandra. För att förverkliga detta krävs insatser och samordning på såväl nationell som regional nivå. I skuggutredningens rapport identifieras sådana förändringar, bl.a. inrättande av ett nationellt socialt kompetensråd, regionala samarbetsorgan och koordinering mellan landets lärosäten.

Under 2025 införs en ny socialtjänstlag med uttalat krav att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet och kontinuerligt följas upp och utvecklas. Det är samma krav som man ställer på hälso- och sjukvården. Den nya socialtjänstlagen ställer också tydligare krav på ett mer förebyggande och uppsökande fokus i det professionella sociala arbetet framöver. För detta krävs en solid kunskapsgrund för att förekomma social problematik. Om regeringen menar allvar med ett paradigmskifte inom socialtjänstens område kan man inte bara ställa ökade krav i lagstiftningen. Man måste även ge medarbetarna inom verksamheten kunskapsmässiga förutsättningar att kunna leva upp till dessa krav. Detta löses knappast med smärre

justeringar i examensmål för socionomexamen utan med en långsiktig reform i linje med vad skuggutredningen föreslår.

Vi hoppas att remissinstanser på bred front instämmer i våra reformförslag!

Undertecknat av samtliga i skuggutredningen för socionomers vidareutbildningar:

Tapio Salonen, seniorprofessor i socialt arbete, Malmö universitet, ordförande

Martin Börjeson, docent i socialt arbete, Marie Cederschiöld högskola, sekreterare

Mats Collin, Föreningen Sveriges socialchefer

Fredrik Hjulström, Akademikerförbundet SSR

Jenny Norén, Fackförbundet Vision

Alexandru Panican, Förbundet för forskning och praktik i socialt arbete

Lennart Sauer, Förbundet Sveriges socionomutbildningar